

Bütün ülkelerin
proleterleri birlesin!Karkâren hemü
velatan yekbin!**İŞÇİNİN SESİ**Devrimin de, partinin de
güvencesi işçilerdir!Yıl:8. Sayı:201-202
28 Haziran 1982**ÇEK-AL**

*Aşağıdaki yazıyı, Seyit Havran yoldaşımız
aynı konuda verdiği semineri temel alarak hazırlamıştır.*

SOSYALİZMDE ÇOK PARTİ OLABİLİR Mİ?

Seyit Havran

Yürükoğlu yoldaşımızın "Sosyalizm ve Demokrasi" yazısı, çekinmeden söyleyebiliriz, Türkiye devrimci hareketinin tartışma ortamına yeni bir boyut kattı. En başta hareketimiz içinde, ama yavaş yavaş diğer hareketlere de yayılarak, bu konu ciddi tartışılıyor. "Kuraklıktan çıkan toprak su emer gibi" diyordu yoldaşın biri...

Yazı içindeki yeri bir altbaşlığın (a) sıkki olan "*çok partili sistemi kabul*", tartışmada üzerinde en çok durulmakta olan konudur.

Bu konudaki tartışma iki soruya indirgenebilir: 1) Sosyalizmde çok parti olabilir mi? ve 2) olabiliyorsa bile istenilecek birşey midir?

Bu soruların kendileri de, yanıtları da — kimseyi suçlamıyoruz — aslında abes olması gerekirdi. Çünkü bu soruların yanıtı tarihte ve bilimde ancak bu denli açık olabilir. Buna rağmen bu sorular sorulabiliyorsa, sosyalizm ve demokrasi noktasında ciddi sorunların varlığının kanıtıdır. Bilim bulandırılmış, tarih çekiştirilmiş demektir. Bu hataların ilk işlendiği Stalin döneminin apolojistleri bugün "kimse yalnız tek partili sistem olabileceğini iddia etmiyor" diyorlar, ama bu kanıyı yerle bir etmek için herhangi bir teorik çabaları da yoktur. Bu görevi, yanlış düzeltceğine ikinci bir çarpıtma ile işi Kautskici'liğe vâdîran Avrupa-komünizmine bırakıyorlar. *Tabii*. Biraz da bilgisi az, az yetişkin komünistler, "sosyalizmde çok parti olur, olmalıdır" diye duyduğunda irkiliyor. Bunu bugüne dek sadece revizyonistlerden duymuş. Oysa hem Leninizmde teorik olarak, hem de Sovyet deneyiminde pratik olarak var bunlar.

Seminerde bunu göstermeye çalıştık.

Yürükoğlu Yoldaş "Sosyalizm ve Demokrasi" yazısında şöyle diyor:

"a. Çok partili sistemi kabul. Neden?

Bir kez, çeşitli sınıf ve katmanlar olduğundan. Çeşitli sınıf ve katmanlar varsa bunların komünist partisi içine sızarak, onun işçi partisi olma özelliğini bozarak, bir takım organları ele geçirerek, niyet ne olursa olsun nesnel olarak yıkıcı bir biçimde istekleri ortaya koymaları yerine kendi çıkarlarını ayrı siyasal bir partide ortaya sürmeleri en uygundur. Lenin, "demokrasi sınıf kavgasını ortadan kaldırmaz, tam tersine demokrasi sınıf kavgasını daha açık, daha geniş, daha kolay hale getirir" diyor. Sınıflar, katmanlar varsa, partilerini kursunlar, komünist partisine sızmasınlar. SBKP'nin yönetimine, hatta üye bileşimine baktığımız zaman çoğunluğu işçi sınıfı oluşturmuyor. Böyle olmasın. Çeşitli sınıf ve katmanlar var olduğu için çok partili sistemi kabul etmede büyük yarar vardır.

"İkincisi, aynı sınıf içinde de mutlaka farklı yaklaşımlar olacaktır. Aynı sınıftanım diye bir başkasıyla aynı düşünmek zorunda değilim. Evet, her durumda doğru tektir. Ama o doğruyu herkes bulmayabilir. Farklı görüşler aynı parti içinde kalmayı engelleyecek denli derin bir ayrılığa gidebilir. Hepsi de sosyalizmi kurmak için olabilir. Örneğin, Fransız komünistleri komünizmi istemiyor mu? SBKP komünizmi istemiyor mu? Aynı parti içinde, iki programdan biri temelinde kalmalarına olanak yoktur. Fransız komünistleri Fransız değil de Sovyet olsalardı onlara o hak neden tanınmasın. O yol yanlıştır, ama öteki de yanlış olabilir.

"Üçüncüsü, işçi sınıfının ve emekçi halkın çıkarlarını en tutarlı biçimde komünist partisinin savduğunu bildiğimize göre başka partilerin varlığından neden korkacağız?"

"Daha da sayabiliriz. Hepsi çok partiliği kabul noktasına bağlanıyor. Çok partiliği kabul, sınıf savaşını daha açık, daha namuslu, daha geniş bir biçime sokar. Yığınları daha fazla bu savaşa katar. Ve komünist partisini deforme etme yönündeki köylü ve aydın etkisini kaldırır.

"Sovyetler Birliği'ndeki tek parti sistemi sosyalizmin zorunlu bir özelliği

değildir. Bunu kimse iddia etmiyor, edemez. O sisteme koşulların dayatmasıyla varıldı. Oysa Lenin, ilkesel düzeyde çok partiliği kabul etmiştir. 1917-1918 yılları arasında yazdığı çok yazı buna örnek gösterilebilir." (İşçinin Sesi, Çek-al, sayı:186-187)

O zaman Sovyetler Birliği'nde tek partili sisteme nasıl varıldığını, Lenin'in ilkesel düzeyde çok partiliği nasıl kabul ettiğini sırayla görelim.

Kısa bir tarihsel döküm

1917 Ekim devrimi "Tüm iktidar sovyetlere!" sloganı altında gerçekleşti. Rusya'da proletarya diktatörlüğünün özgül biçimi olarak sovyet iktidarını kurdu. O zaman sormak gerekir: Sovyetler nasıl örgütlerdi ve sovyet iktidarı ne anlama geliyordu?

"Tüm iktidar sovyetlere" belgisi bile çok şey anlatıyor. "*Tüm iktidar komünist partisine*" denmiyor. Bolşevik Partisi, "iktidarı *Sovyetler* adına" ele geçirmek üzere ayaklanmayı gerçekleştirmiştir. (Lenin, *Toplu Yapıtlar*, c.26, s.235) Oysa "Sovyet iktidarı kararname ya da parti kararıyla kurulmadı, çünkü *partiler üstüdür*." (Lenin c.26, s.497) (abç)

Lenin "diktatörlüğün biçimlerini savaşımların gidişi ve biçimleri belirler" diyor (*Dönek Kautsky*) Bu gerçek, proletarya diktatörlüğünün iktidar organı olarak Sovyetlerin yapısında tarihsel olarak şöyle yansımıştır: Burjuvazinin temsilcileri dışındaki tüm parti ve guruplar (Menşevikler, Sağ SR'ler, Sol SR'ler, anarşistler ve daha bir sürü ufak ufak gurupçuk) başta Sovyetler'de ve Sovyet Merkez Yürütme Kurulu'nda temsil edilmektedir.

İlk Sovyet hükümeti sadece Bolşeviklerden oluşuyordu. Bunun nedeni Bolşeviklerin diğer partilerin varlığını tanıması değil, (çok sayıda parti vardı) çoğunluk partisi olarak hükümeti kurma yetkisininin 2. Sovyet Kongresinde

onlara verilmiş olmasıydı. Böyle olduğu halde Bolşevikler Sol SR partisine hükümette üç bakanlık teklif ediyorlar, fakat Sol SR'ler reddediyorlar. Sağ SR'ler ve menşevikler daha devrimden hemen sonraki bir-iki gün içinde toplanan Sovyet kongresini terk ediyorlar.

Aralık 1917'de Sol SR partisi fikir değiştirip hükümete katılıyor. Aralarında canalcı önemdeki tarım bakanlığı olmak üzere, üç bakanlık veriliyor. Bu ortaklık, Almanlarla Brest-Litovsk antlaşmasının imzalanması karşısında Sol SR'lerin hükümetten çekildikleri Nisan 1918'e dek sürüyor. Ancak hükümetten çekildikten sonra da hem bakanlık kadrolarında, hem Sovyet MYK'sında yerlerini koruyorlar.

Sovyet partilerinin kaderinde *birinci dönüm noktası*, aynı zamanda iç savaşın başlangıcı olan *Çekoslovak isyanıdır*. Birinci emperyalist paylaşım savaşında esir düşmüş, devrimden sonra emperyalistler tarafından karşı devrimci bir güç olarak satın alınan Çekoslovak birlikleri ayaklanarak Sibirya'ya, Volga'ya, daha birçok bölgeye dahiyorlar.

Sovyetler'de hâlâ temsil edilen Sağ SR partisi bu karşı devrimci ayaklanmaya fiilen katılıyor, hatta büyük ölçüde örgütçülüğünü yürütüyor. Menşevik partisi de ayaklanmayı fırsat bilip Rusya çapında grevler, Sovyet iktidarına karşı başarısızlıkla sonuçlanan bir genel grev örgütlemeye kalkışıyor.

Bunun üzerinde *Sovyetler içinde sovyet iktidarına karşı* iç savaş yürüten bu iki partinin temsilcileri 14 Haziran 1918'de Sovyet MYK'sının (Bolşevik Partisinin ya da onun hükümetinin değil) kararıyla, yine Sovyet MYK'sından (Sovyetlerden de değil) çıkartılıyor. MYK'nın önerisi üzerine Sovyetler'deki delegelerinin birçoğu *seçmenler* tarafından geri çağırılmasına karşın, kimi delegeleri kalabiliyor. Partiler yasaklanmıyor, gazeteleri çıkmaya devam ediyor. Hatta Sovyet MYK'sının kararından sonra yapılan Petrograd Sovyeti seçimlerine katılarak, yeni delegeler seçtirebiliyorlar. (Ancak seçimlerde çok ağır bir yenilgiye uğruyorlar. Delege dökümü şöyle sonuçlanıyor: 405 Bolşevik, 75 Sol SR, 59 Menşevik ve Sağ SR, 43 partisisiz).

Bu iki parti daha 3 yıl kadar legal varlıklarını sürdürebiliyorlar. Zaman zaman (özellikle Menşeviklerin) sovyetlerde daha aktif rol oynayabildikleri dönemler oluyor. Ancak Çekoslovak isyanıyla başlayarak, namuslu bir sovyet muhalefeti olma şansını artık yitiriyorlar. *Sovyet iktidarını* değil, burjuvazinin iktidarı demek olan Kurucu Meclis'i tanıyarak kaderlerini kendi elleriyle karşı devrime bağlıyorlar. Tüm karşı devrimci ayaklanmalara, iç savaşa bu belge altında katılıyorlar.

İkinci dönüm noktası, Temmuz 1918'de Sol SR'lerin ayaklanmasıdır. Brest-Litovsk antlaşmasına karşı çıkarak hükümetten çekilmiş bulunan Sol SR partisi, antlaşmayı bozmak, Almanya'yla savaş provoke etmek amacıyla Alman elçisine suikast düzenleyerek, 5.Sovyet Kongresi toplandığı sırada Moskova'da ayaklanıyor. Dizerjinski'den sonra gizli polis Çeka'nın ikinci yetkilisi Dopov'un örgütlediği bu darbe girişimi iki gün içinde eziliyor.

Proletarya
diktatörlüğü
demek olan
Sovyet iktidarı
çok partinin varlığını
hiçbir zaman
dıştılamamıştır. ...
Devrimin düzeninden
yana durdukları
zaman ve oranda
proleter demokrasisi
onlara da gülmüştür.

Ardından Sovyet MYK'sı, (yine Bolşevikler ya da hükümet değil) aldığı kararla kendi Merkez Komitesi'nin bu tutumunu *benimseyen* Sol SR delegelerini Sovyetler'den çıkarıyor. Sovyet iktidarına karşı ayaklanmayı onaylamayan Sol SR'lere Sovyetler'de yer tanınmıyor.

Başarısızlığa uğrayan ayaklanmadan sonra bile Sol SR partisi yasaklanmıyor, legal varlığını sürdürebiliyor. Ama o da hiçbir zaman belini bir daha doğrultamıyor. Üçü bölünüyor. Bir grup ("Devrimci Komünistler") aynı yıl içinde Bolşevik Partisi'ne katılırken, bir diğer grup ("Narodnik Komünistler") 1920'ye dek iki yıl daha bağımsız varlığını sürdürdükten sonra yine komünistlere katılıyor. Üçüncü gurubu oluşturan ve Sol SR adını muhafaza edenlerin bir bölümü karşı devrime katılırken, bir bölümü, eski Adalet Bakanı Staynberg'in liderliğinde Avrupa'daki II.1/2 Enternasyonal çizgisinde "sadiq" bir sovyet muhalefeti olarak çalışıyor. 1923'e dek bazı sovyetlerde çok az sayıda delege ve düşük tirajlı bir dergiyi canlı tutabiliyorsa da, varlığı ya da yokluğu hissedilmiyor, sonunda

dağılıp gidiyor.

Böylece 1918 yazı Bolşeviklerin hemen hemen siyasal tekeline tanık oluyor. Ancak Ekim 1918'de ilginç bir olaya rastlıyoruz.

Petrograd'da legal olarak toplanan Menşevik Parti konferansı, 180 derecelik büyük bir tutum değişikliği yansıtan bir karar yayınlayarak, Ekim devriminin "tarihsel bir gereklilik", "uluslararası proleter devriminin bir ögesi" olduğunu söylüyor. Kurucu Meclis istemini karşı devrimci olarak niteliyor, Sovyet iktidarını desteklemeye hazır olduklarını bildiriyor.

Bu tutum değişikliği karşısında Kasım 1918'de Menşevikler Sovyet MYK'sına geri alınmıyor. Şubat 1919'da da Sol SR'ler üstündeki yasak aynı biçimde kaldırılıyor. 7. ve 8. Sovyet kongrelerine Martof ve Dan gibi ünlü Menşeviklerin katıldığını görüyoruz.

1918 sonu-1919 başından itibaren dışta dünya devrimi perspektifinin şahlanmasına, içte beyazlara karşı iç savaşta utkunun ufukta gözükme başlamasına paralel olarak, küçük burjuva demokrat partileriyle yeniden bir siyasal diyalogun başlar gibi olduğu bir "yumuşama" ortamı doğuyor.

Üçüncü dönüm noktası olan *Kronştat ayaklanması* bu süreci yarıda kesiyor. Havayı bir anda ve geri dönülmez biçimde döndürüyor.

Mart 1921 Kronştat ayaklanması, karşı devrimin saldırısında yeni bir taktiği temsil eder. Kurucu Meclis belgisi altında Sovyet iktidarını yıkamaya çalışanları anlayan uluslararası sermaye ve Rus ortakları Kronştat'ta "Bolşeviklersiz sovyetler" ve Menşevik, SR ve anarşist belgiler ardına gizlenerek ortaya çıkıyorlar.

Kronştat ayaklanması kanla bastırılıyor. Ardından kısa bir süre sonra devrim açısından bir geri çekilme dönemi anlamına gelen NEP başlıyor. Büyük uluslararası ve ülke içi tehlikeler karşısında sovyet devleti demokratik görünümünden tümden sıyrılıyor. Menşevik ve SR partilerinin eylemine son veriliyor. SR'lerin birçok lideri tutuklanıyor, yargılanıyor ve idama mahkum oluyor (ancak bu karar infaz edilmiyor). Martof gibi ünlü Menşevik liderlerin yurtdışına çıkmasına izin veriliyor.

Artık tüm iktidar fiilen Bolşevik Partisi'nde toplanmıştır.

* * *

Bu kısa tarihsel anlatımdan bile çok açık bir biçimde seçilen gerçek şudur ki, proletarya diktatörlüğü demek olan sovyet iktidarı çok partinin varlığını hiçbir zaman dıştılamamıştır. Devrim açısından uzun bir süre sayılacak üç yıl kadar varlıklarını şu ya da bu biçimde

koruyan sovyet partileri *devrimin getirdiği devletin düzenine*, yani sovyet iktidarına karşı çıktıkları için ve çıktıkları ölçüde bastırılmışlardır. Devrimin düzeninden yana durdukları zaman ve oranda proleter demokrasisi onlara da gülmüştür.

Ancak sonunda yaşam, sınıf savaşı, proletarya diktatörlüğünü Bolşevik Partisi'nin diktatörlüğü biçiminde dayatmıştır.

Bu da Rusya'da devrimin gelişmesinin özgül bir yanıdır. Bunu böylece gördükten sonra, şimdi Lenin'in bu konudaki düşüncelerine bakalım.

Lenin ve çok partililik

Lenin devrimden önce de sonra da, proletarya devletini, sovyet düzenini çok partili bir sistem olarak tasarlıyordu. Örneğin Temmuz 1917 olaylarından sonra bir ara, Lenin, devrimin barışçıl gelişmesinden söz ediyor. Barışçıl yoldan, ayaklanma olmadan tüm iktidarı sovyetlere geçirilebileceğini söylüyor. Çok kısa bir süre için doğan bu olanak, sonunda gerçekleşmiyor ama bu arada Lenin şöyle birşey söylüyor:

"Devrimin kesinlikle tartışılmayacak, olayların tümüyle kanıtlandığı bir dersi varsa, o da Rusya'da iç savaşın olanaksız kılacak tek şeyin Bolşeviklerle Sosyalist Devrimcilerin ve Menşeviklerin bağlaşıklığı, tüm iktidarın derhal sovyetlere geçirilmesi olduğudur.

(...)

"Tüm iktidar sovyetlere geçirilirse devrimin barışçıl gelişmesi *olanaklı* ve *olasıdır*. Sovyetler tümüyle demokratikleştirilir, askerlere 500'e bir temsilci verilirken, işçilere 1000'e bir temsilci verilmesi gibi 'küçük hırsızlıklar' ve demokratik ilkelerin çiğnenmesi yok edilirse, *Sovyetler içinde partilerin iktidar için savaşımı barışçıl olarak yürüyebilir*." (Lenin, c.26 s.36-37) (abç)

"Tüm iktidara el koyarak Sovyetler bugün daha hâlâ — ve de bu herhalde son şanslarıdır — devrimin barışçıl gelişmesini, sayıların halk tarafından barışçıl seçimini ve partilerin sovyetler içerisinde barışçıl savaşımını sağlayabilir. *Çeşitli partilerin programlarını pratikte sınıyabilirler ve iktidar bir partiden ötekine barışçıl yoldan geçebilir*." (Lenin c.26, s.67) (abç)

Lenin'in bu söyledikleri, dikkat edersek, tüm iktidarın sovyetlere geçtiği, yani *proletarya diktatörlüğünün gerçekleştiği* koşullarda geçerli olacak işleyişlerdir. Devrimin hangi yoldan gerçekleştiği ile bağlı oluşu teorik değil pratik bir sorundur.

Devrimden sonra hükümete katılacak partiler sorununda da aynı tutumu gözleyebiliyoruz.

Hatırlarsak Sağ SR'ler ve Menşevikler daha devrimden hemen sonraki bir-

iki gün içinde, en yüksek iktidar organı olarak sovyetleri değil, Kurucu Meclis'i tanıdıklarını bildirerek Sovyet Kongre'sini terketmişlerdi. Bu kongrenin yetkilendirdiği Bolşevik hükümeti iktidarı gaspetmekte, gayrimeşru olmakla suçluyorlardı. Kısacası tüm iktidarı kendinde toplayan sovyetlerin iradesini, egemenliğini tanııyorlardı.

Rusya'da Sovyet iktidarı kazanılmış ve hükümetin bir partiden ötekine geçişi, herhangi bir devrim olmadan, sırf Sovyetlerin kararıyla sırf Sovyetlere yeni sayıların seçilmesi yoluyla güvence altına alınmıştır."

Bunun karşısında Parti'nin tutumunu belirleyen ve Lenin'in kaleme aldığı MK kararında şöyle deniyor:

"3. Merkez Komitesi saf Bolşevik hükümetini yadsımanın sovyet iktidarı belgisine ihanet etmek olduğunu bildirir. Çünkü İkinci Tüm Rusya Sovyetler Kongresi, Kongre'den kimseyi dışalamadan, iktidarı bu hükümete teslim etmiştir.

(...)

"5. Merkez Komitesi Sovyetlerdeki azınlığın ultimatolarına ve tehditlerine boyun eğmenin yalnız sovyet iktidarının değil, demokrasinin de tümünden yadsınması anlamına geleceğini, çünkü bu boyun eğmenin çoğunluğun bu çoğunluğunu kullanmaya korkması anlamına geleceğini... bildirir.

"6. Merkez Komitesi, kimseyi İkinci Tüm Rusya Sovyetler Kongre'sinden dışalamamış olup, hâlâ çıkıp gidenlerin geri gelmesine izin vermeye ve çıkıp gidenlerle sovyetler içinde bir koalisyon yapmaya tümüyle hazır olduğunu bildirir. Dolayısıyla, Bolşeviklerin kimseye iktidarı paylaşmayı reddettileri yönündeki tüm sözler kesinlikle sahtedir.

"7. Merkez Komitesi, şu anki hükümet kurulduğu gün, kurulmadan birkaç saat önce, Sol Sosyalist-Devrimcilerden üç temsilciyi kendi toplantısına katılmaya davet ettiğini ve hükümete katılmala-

rını resmen önerdiğini bildirir. Sol Sosyalist-Devrimcilerin bunu reddetmesi... onlarla anlaşmaya varılmamış oluşunun tüm sorumluluğunu bu Sol Sosyalist-Devrimcilere yükler." (Lenin c.26, s.277-278)

Yine aynı olaylara ilişkin olarak Lenin'in kaleme aldığı Bolşevik MK bildirisi, *Sovyet iktidarı altında hükümet değişikliği olabileceğini ve nasıl olabileceğini* açıklıyor:

"... Yeni devrimin temel ilkesi, *tüm iktidar Sovyetlere*. Rusya'da *Sovyet Hükümeti* dışında bir hükümet olamaz. Rusya'da Sovyet iktidarı kazanılmış ve *hükümetin bir partiden ötekine geçişi, herhangi bir devrim olmadan, sırf Sovyetlerin kararıyla* sırf Sovyetlere yeni sayıların seçilmesi yoluyla güvence altına alınmıştır." (Lenin, c.26 s.304) Aynı bildiri, *Sovyet iktidarına ortak olmanın ölçütünü, koşulunu* da açıklıyor:

"Sovyet iktidarının ilkesinden, yani son kongrede sağlanan *çoğunluğun* iktidarından yana sınıksız duruyoruz. Sovyetlerdeki azınlıkla iktidarı paylaşmayı kabul ettik ve *hâlâ ediyoruz*, yeter ki o azınlık *çoğunluğa bağlılıkla ve namuslu bir biçimde uymaya* ve *tüm İkinci Tüm Rusya Sovyetler Kongresi'nin onayladığı, sosyalizme doğru yavaş fakat sağlam ve şaşmaz adımları içeren programı uygulamayı yükümlensin*." (Lenin, c.26 s.308) (abç)

Görüldüğü gibi, "iktidarı paylaşmanın" tek ölçütü, devrimin kurduğu proletarya devletinin düzenini kabul etmektir. Burada bugün sosyalist ülkelerdeki "parti"lere hayat hakkı tanımak için zorunlu koşulan komünist partisinin programını kabul etmek falan yoktur. Bileşimi ve dolayısıyla programı seçimler yoluyla değişebilecek olan proletarya iktidarının organı sovyetlerin iradesini benimsemek vardır. Çünkü sosyalizme nasıl varılacağı konusunda her partinin bir görüşü olabilir. Ve bunlar Lenin'in belirttiği gibi proletarya diktatörlüğünün genel çerçevesi içinde yaşamda sınanabilir.

Bunun en güzel örneği, Sol SR partisi ile girişilen ortaklık sırasında geçirilen tarımın sosyalizasyonu yasasıdır. Azınlık partisi olan SR'lerin hazırladığı bu yasayı, Bolşevikler karşı oldukları halde kabul ediyorlar. Lenin bu kabul etmenin ve ortaklığın temelini şöyle açıklıyor:

"Bu yasayı geçirdiğimiz sırada komünistlerle öteki partiler arasında tam bir anlaşma yoktu. Tam tersine, bu yasayı geçirdiğimizde Sovyet Hükümeti Komünistlerle, *komünist fikirleri paylaşmayan* Sol SR Partisi üyelerini birleştiriyordu.

(...)

"Bu yasa, üstelik, hem Komünistlerin hem de o sırada komünist fikirleri henüz paylaşmayanların oybirliğiyle kabul et-

tikleri, size şimdi okuduğum tezi içermekteydi. Bu tez *ortak görevimizin ve ortak amacımızın sosyalist tarıma geçmek olduğunu bildirmektedir.*"

Yöntemde birleşmedikleri halde, amaçta birleştikleri için Bolşevikler azınlık partisinin çıkarmak istediği yasayı çıkarıyorlar. Neler oluyor dünyada!

İktidara ortak olmanın ölçütüne dönersek, tarihsel anlatımı verdiğimiz bölümden hatırlayacağımız gibi, Menşevikler ve SR'ler bu ölçütü kabul etmedikleri bir yana, Sovyet iktidarına karşı silahlı ayaklanmalara dek işi vardırıdıklarından "iktidarı paylaşmak"-ın yani Sovyetler'de yer almaktan alıkonmuşlardır.

Buraya dek gördüğümüz örnekler, Lenin'in proletarya diktatörlüğü altında çok partinin varolabileceğini, demokratik işleyişler içinde iktidara gelebileceklerini düşündüğünü kanıtlamaya yeterlidir. Ancak Lenin'in engin ilkeselliğini anlamayanlar şu düşünceye kapılabilirler: Evet bu alıntılarda bunu kabul ediyor, ama bunlar hep olaylarla bağlı, Lenin güç dengelerine göre hareket ediyor olabilir. Oysa gönlü tek partidedir.

Lenin'in gönlünün tek partide olmadığına böyle düşünenleri inandırmak için bir de olaylardan bağımsız, *en ideal demokratik biçimleri, işleyişleri tartıştığı* yazılara bakalım:

Örneğin geri çağırma hakkını savunurken şöyle diyor:

"Bu ülkede çeşitli partiler iktidara geldi. İktidar bir partiden diğerine son geçtiğinde devrim, oldukça fırtınalı bir devrim olmuştu. Oysa geri çağırma hakkı olmuş olsaydı, basit bir oylama yetecekti.

(...)

"*Geri çağırma hakkı, devlet iktidarı, zor kullanım fikrinin en iyi somutlanması olarak Sovyetlere tanınmalıdır. O zaman bir partiden diğer bir partiye iktidarın transferi barışçıl bir biçimde, sırf yeniden seçme yoluyla gerçekleşebilecektir.*" (Lenin, c.26 s.339-340) (abç)

Yine örneğin nisbi temsil sistemini savunuyor, bu sistemi istiyor ve şöyle diyor:

"Bizde aslında en demokratiği olan nisbi temsil yoktur.

(...)

"... İnsanlar oylarını *kişilere değil partilere* verirler." (Lenin, c.26 s.339) (abç)

"Nisbi temsil sistemi çoğunluk sisteminden daha demokratiktir.

(...)

"*Nisbi temsil sistemi parti sisteminin ve örgütlü partiler arasında seçimler yapılmasının kabulüne dayanır.*" (Lenin, c.26, s.336) (abç)

Gördüğü gibi, bu örnekler olan durumları değil, Lenin'in *olmasını istediği* durumları içeriyor. Bu kapsamda çok partililikten söz ediyor.

Neden çok partililik

Neden Lenin çok partililikten yanadır? Neden bunu bir gereklilik olarak görmektedir?

Bir kez şunu belirtelim ki, Rusya'nın tüm tarihi, koşulları, ortamı bu sorunu temel olarak küçük burjuvaziye bağlamıştır. Rusya'da çok partililik sorunu işçi sınıfının ve öncü partisinin küçük burjuvazi ve partileriyle ilişkisi kapsamında gündeme gelmiştir. Başka ülkelerde başka kapsamlarda da gelebilir.

Geri çağırma hakkı, devlet iktidarı, zor kullanım fikrinin en iyi somutlanması olarak Sovyetlere tanınmalıdır. O zaman bir partiden diğer bir partiye iktidarın transferi barışçıl bir biçimde, sırf yeniden seçme yoluyla gerçekleşebilecektir.

Lenin'in proletarya diktatörlüğü anlayışı o dönemin bütün diğer teorisyenlerinden (Kautski'ler, Rosa Luxemburg'lar vs.) kökünden bir farklılık taşır. *Uvriyerist* (işçi hayranı) *değildir*. Lenin, hele Rusya gibi bir köylü ülkesinde küçük burjuvaziyle bağlaşıklık kurmadan, proletarya diktatörlüğünün kurulamayacağını görüyordu. Lenin açısından temel sorun bu iki sınıf, işçi sınıfıyla küçük burjuvazi arasındaki ilişkinin *somut biçimlerini* bulmaktı. Bu somut biçimleri belirleyecek olan ise sınıf savaşının gidişidir. İşte Lenin partiler sorununu da bu çerçevede ele alır.

Şimdi çeşitli yazılarda Lenin'in bu mantığını izleyelim:

RKP(B) 10. Kongresi'nde şöyle diyor Lenin:

"Hâlâ önümüzde duran — ve kaçınılmaz olarak daha yıllarca önümüzde duracak olan — ana sorun, bu iki sınıf arasında *düzgün, sınıfları kaldırmak açısından düzgün ilişkiler kurmaktır.* ... İşçi sınıfı açısından bir anlaşma ancak işçi sınıfının diktatörlüğünü destekliyorsa ve sınıfları kaldırmayı amaçlayan önlemlerden birini oluşturuyorsa ilkesel olarak olanaklı, izin verilebilir ve doğrudur. ... Bu anlaşma devrimimizin ilk döneminde nasıl somutlanacaktır...? Proletarya diktatörlüğü köylü nüfusunun muazzam ağırlığı koşullarında nasıl sürdürüldü ve güçlendirildi? Anlaşmamızın ana itici gücü ana belirleyici etkeni İç Savaş oldu."

İç Savaş'ta Menşeviklerin ve SR'lerin daha önce gördüğümüz rolüne değindikten sonra şöyle devam ediyor:

"Bu proletarya ile köylülük arasındaki bağlaşıklığın biçimini belirleyen temel faktör oldu. Bu durum korkunç güçlüklerimizi katıyla artırdı, ama öte yandan bağlaşıklık formülünü nasıl uygulayacağımız üstüne kafa patlatmamızdan bizi kurtardı. Çünkü bunu ve gerçekleşiminin koşullarını belirleyen şey, bize hiç tercih hakkı bırakmayacak biçimde savaş koşullarıydı.

"İç Savaş'ın ve koşullarının gerektirdiği biçimde diktatörlüğü ancak işçi sınıfı yürütebilirdi." (Lenin, c.32 s.404-405)

Lenin Komintern'in Üçüncü Kongresi'nde bu fikri daha da açıyor:

"Kalan kapitalist sınıflar, küçük üreticiler ve küçük burjuvazi... ne mülksüzleştirilebilir ne de kovulabilir. Onlara karşı farklı savaşım yöntemleri kullanılmalıdır... şimdi artık proletaryanın Rusya'daki bu son kapitalist sınıfla kurması gereken ilişki sorununa pratik bir çözüm bulmamız gerekmektedir. Bütün Marksistlerin teoride bu soruna doğru ve hazır bir çözümleri vardır. *Ancak teori ve pratik farklı şeylerdir ve de bu sorunun pratik çözümü hiç de teorik çözümüyle aynı değildir.* ... Köylülük ile siyasal iktidarı elinde tutan proletarya arasındaki ilişki, devrimin gelişimi içinde nasıl somutlanmaktadır? Birinci biçim bağlaşıklık, yakın bağlaşıklık.

(...)

"Bundan sözederken, proletaryayı güçlendirmeyi, sağlamlaştırmayı anlıyoruz. Proletarya ile köylülük arasındaki bağlaşıklığı gerçekleştirmeye çalıştık ve de ilk aşamada *askersel bir bağlaşıklık* oldu. (...) *Ekonomik bağlaşıklık* olmadan askersel bağlaşıklık olamaz." (Lenin, c.32 s.484-485) (abç)

Pratik çözüm ile teorik çözüm farklıdır! Pratik çözüm iç savaşta ekonomik bağlaşıklıkla desteklenen bir askersel bağlaşıklıkla sınırlı kalmıştır. Teorik çözüm, önceki bölümlerde açıkça gördüğümüz gibi çok partili sovyet sistemidir. Proletarya diktatörlüğü yerinden

oyynamadan, partilerin seçimle gidip gelebildiği bir siyasal bağlaşıklık. Buna *Rusya*'nın somut koşulları, oradaki sınıf savaşının gidişi, yani iç savaş, buna izin vermemiş. Ama denenmemiş de değil.

Devrimin ilk aylarında Sol SR partisiyle girişilen kısa ömürlü bir hükümet ortaklığı, tam da orta köylülükle bağlaşıklığı siyasal bir biçim ile güçlendirme girişimiydi. Lenin bu siyasal bağlaşıklığın temelini şöyle açıklıyordu:

“Konuşmamda Bolşevik işçiler ile birçok köylünün şu anda güvendiği Sol Sosyalist-Devrimciler arasındaki bağlaşıklık sorununa değinerek, bu bağlaşıklığın ‘namuslu bir koalisyon’, namuslu bir bağlaşıklık *olabileceğini*, çünkü ücretli işçiler ile emekçi ve sömürülen köylüler arasında radikal bir çıkar farkı olmadığını savundu. Sosyalizm ikisinin de çıkarlarını *tam olarak* karşılayabilmektedir. *Sadece* sosyalizm çıkarlarını karşılayabilir. Dolayısıyla proletarya ile emekçi ve sömürülen köylülük arasında ‘namuslu bir koalisyon’un olanağı ve gerekliliği vardır.” (Lenin, c.26, s.333) (İtalikler Lenin’in)

1918’de Sol SR’lerle olduğu gibi hükümet ortaklığı olmasa da, sonraki dönemlerde de zaman zaman bağlaşıklığın siyasal biçimleri arandı.

Önceki bölümlerde çeşitli zamanlarda Menşevik ve SR partilerine karşı farklı farklı tutumlar izlendiğini gördük. Kimi zaman üstlerine gidilmiş. Kimi zaman “hareket serbestisi” tanınmış. Bu tutum farklarını güç dengelerine bağlamaya çalışanlar büyük bir yanlış yaparlar. Bu partiler güçsüz oldukları zaman tepelerine binilmiş, güçlü oldukları zaman geri çekililmiş *değil*. Tam tersine. Devrim tehlikeye düştükçe küçük burjuva partileri yalpalamış, karşı devrimci burjuvaziyle saf tutmuş, onun için üstlerine gidilmiş. Fakat devrim tehlikelerin üstesinden geldiği dönemlerde biraz nefes alınabildiği anda, koşulların el verdiği ölçüde özgürlük tanınmıştı. Bu özgürlüğün ne ölçüde tanınacağını yine o güne dek gelen sınıf savaşımı belirlemişti.

Örnekleyelim. 1918 sonu — 1919 başında küçük burjuva demokratlarından sovyet iktidarına karşı olumlu yöndeki tutum değişikliği geldiğinde Lenin bunu değerlendirmek gerektiğini söyleyerek bir takım “*anlaşmalar*”dan söz ediyor:

“Şimdi taktiğimizi tanımlamak gerekmektedir. Aramızda barışmanın olmayacağı, küçük burjuvazinin bize karşı olduğu ve sağlam tutum almanın teröre başvurmayı gerektirdiği zamanlardan kalma devrimci savaşımımızın belgelerini mekanik bir biçimde uygulamaya çalışmak büyük bir hata olur. ... Bu

insanların bize doğru kaydığı bu dönemde onlara sırtımızı çevirmemeliyiz. Şöyle demeliyiz: ‘Gelin bakalım sizden korktuğumuz yok. Yalnız zor kullanmaktan anladığımızı sanıyorsanız yanılıyorsunuz. Belki anlaşmaya varabiliriz.’ ... Çünkü şunu biliyoruz: Bir dizi anlaşma denemeden, incelemeden ve karşılaştırmadan ülke sosyalizme varamaz.” (Lenin, c.28 s.210-211, 213) (abç)

“Şu anda toplumsal sınıfların kesimleriyle yapacağımız anlaşma, burjuvaziyle ya da sermaye ile varılan bir anlaşma değil, tekil işçi ve demokrat guruplarıyla varılan bir anlaşmadır. Bu anlaşmadan korkulacak hiçbir şey yoktur, çünkü bu kesimler arasındaki tüm farklılıklar devrimin ateşinde iz bırakmadan yok olacaktır.

(...)
“Biliyorsunuz bir zamanlar öteki partilerdeki herkes tutumumuzu yeriyordu. Şimdi koca partiler (Menşevikleri kastediyor — S.H.) bizimle saf tutuyor, bizimle çalışmak istiyor. Dünya devrimci hareketinin çarkı artık hiçbir uzlaşmadan korkmamızı gerektirmeyecek denli ilerlemiştir.” (Lenin, c.28 s.333-336)

Şunu kesinlikle söyleyebiliriz: Lenin’in düşlediği teorik modelde de, gönlünde de, olabildiği ölçüde pratiğinde de çok partili Sovyet demokrasisi vardır.

Bu anlaşmalar ne tür anlaşmalar olmalıdır? Okuyacağımız alıntıda Lenin bunun sınırlarını sürekli zorlamak gerektiğinden söz ediyor:

“Doğal olarak, karmaşık ve hızlı değişen her durumdaki bir siyasal eylem gibi, orta köylüyle, dün menşevik olan işçiyile ve dün sabotör olan memur ya da uzmanla anlaşmak ustalık ister. Bütün mesele geçmiş deneyimlerde elde ettiğimiz ustalikle yetinmemek, *her koşulda devam etmek, her koşul altında daha büyük bir şeyler için uğraşmak*, her koşul

altında basitten daha güç görevlere yürümektir. Yoksa, hiçbir ilerleme mümkün olmayacaktır ve özellikle sosyalist kuruculukta hiçbir ilerleme mümkün olmayacaktır.” (Lenin, c.28 s.192) (İtalikler Lenin’in)

Ancak Lenin bu anlaşmaların yaşam tarafından belirlenen *üst sınırını* da çok kesin çiziyor. Üç örnek okuyalım:

“Kiminle anlaşma yapacağız — tepedeki adamlarla mı, tabandakilerle mi? Yanıtım şudur: Doğal olarak tabandakilerle, sonra da tepedeki adamlarla. Ve de tepedekilerle savaşmaya gelince, herşey somut koşullara bakar. Ona da geleceğim, ancak şu anda Menşevik ve SR partileriyle anlaşmanın *pratikte* olanağını görmüyorum.” (Lenin, c.28 s.217) (abç)

İkinci örnekte Lenin Menşeviklerin etkinlikte olduğu örgütler olan kooperatiflerden sözediyor ve şöyle diyor:

“Kooperatifler burjuva aygıtıdır. Dolayısıyla *siyasal* olarak güvenilmeyi hak etmiyorlar. Ancak bu onları yönetmede ve kuruculukta kullanma görevine sırt çevirebileceğimiz anlamına gelmez. Siyasal güvensizlik Sovyet olmayan insanları *siyasal* sorumluluğu olan görevlere getirmeme demektir. ... Birisi bir Menşeviki sosyalist olarak, ya da siyasal lider olarak, hatta siyasal müsteşar olarak bile tavsiye etmeye kalkışsa, büyük bir hata işler. Çünkü *Rusya’da devrimin bütün tarihi kesinlikle göstermiştir* ki, Menşevikler (ve Sosyalist-Devrimciler) sosyalist değil, proletarya ile burjuvazi arasında savaş özellikle keskinleştiği her durumda *burjuvazinin* yanında saf tutabilecek olan küçük burjuva demokratlarıdır.” (Lenin, c.28 s.388-389)

Üçüncü örnekte, Menşevik MK’sının sovyet iktidarını destekleyeceğini bildiren kararı üstüne Lenin şöyle diyor:

“Müttefiklere ilişkin bildirimizden sonra siz Menşevik bayları legale çıkarmaya pekala hazırız.” ... Ancak “devlet iktidarını kendimize ve *yalnız kendimize* saklı tutuyoruz.”

Bu üç örnekte ve daha önce okuduğumuz uzun alıntılarda Lenin’in mantığını özetlersek: Sosyalizme ilerlemek için gerekli olan küçük burjuva demokratlarıyla daha ileri temelde anlaşmalar yapma ortamı doğmuştur. Ancak bu anlaşmaların *üst sınırını* siyasal iktardan ödün vermemek belirliyor. *Ve İç Savaşın tüm deneyi göstermiştir ki, saf Bolşevik iktidarı dışındaki tüm seçenekler burjuva iktidarının geri gelmesi anlamını taşımaktadır.*

Sibirya’da, Gürcistan’da, Bakü’de, her yerde beyazların çantasına giren Menşeviklerin ve SR’lerin kurduğu Kurucu Meclis’ler, hükümetler, kovulan burjuvazinin ve toprak beylerinin mülk-

lerine yeniden kavuşmaları için bir araç olmuştur.

Rusya gibi bir küçük burjuvalar okyanusunda, o günkü koşullarda başka türlü düşünmek güçtür. Bir yanda sayısal olarak zaten güçsüz, iç savaşta gücünü daha da tüketmiş bir proletarya. Öte yanda uluslararası burjuvazi ve devrimden sonra hırsı on kat artmış Rus egemen sınıfları. Arada yapısı gereği güce tapan heyula gibi bir küçük burjuvazi... Bu güçler dengesi altında, Rusya koşullarında proletarya diktatörlüğünü ancak işçi sınıfının en bilinçli, en ileri kesimi, Komünist Partisi uygulayabilirdi.

Dolayısıyla teoride olabilecek olan çok partili iktidar yapısı, *Rusya pratiğinin* olanaksız kılınmıştır.

Yukarıda anlatılanlar o koşullarda siyasal özgürlüğün üst sınırınıdır. *Alt sınırı* Kronştat ayaklanmasından sonra ve NEP'le birlikte geri çekilme dönemine girildiği zaman, yani devrim tehlikeli günler yaşadığında tekrar gündeme gelmiştir. Bu dönemin gerekliliklerini çok çarpıcı bir biçimde gösteren şu alıntı sanırım yeterli olacaktır:

"Bütün dünyanın burjuva düşmanlarıyla çevrili RFSC'de basın özgürlüğü burjuvazi ve onun en sadık yardımcıları, Menşevikler ile Sosyalist-Devrimciler için siyasal örgütlenme özgürlüğü demektir.

(...)

"İntihar etmeye niyetimiz yoktur, bu yüzden bunu yapmayacağız." (Lenin, c.32, s.505)

Sonuç

Sovyetler için, o koşullarda, tek parti sistemi nesnel bir zorunluluktur. Ancak bunun zararını gördüğü, Lenin'in bunun farkında olduğu kesindir.

En basitinden, tek parti oluşu sonucunda, Parti ve hükümet yönetimleri kaçınılmaz olarak birleştirilmek durumunda kalındı. Bunun pratikte zararlı sonuçları hemen ortaya çıkıyor. Hükümeti ilgilendirmesi gereken sorunlar Parti Merkez Komitesi'ne geliyor. Lenin bundan yakınlıkla şöyle diyor:

"Parti ile Sovyet hükümet organları arasındaki ilişki olması gerekendeği gibi değildir... Formel olarak Merkez Komitesi'ne şikayet etme hakkını yasaklayamayız, çünkü Partimiz ülkedeki tek hükümet partisidir. Ancak her ufak sorunu Merkez Komitesi'ne getirme alışkanlığına da son vermem gerekiyor. Halk Komserleri Kurulu'nun (Bakanlar Kurulu) saygınlığını yükseltmek zorundayız." (Lenin, c.33, s.306-307)

"Hepimiz hem fikiriz ki Parti mekanizması Sovyet hükümeti mekanizmasından ayrılmalıdır. Bu korkunç zor bir iştir. Yeterince insan yoktur." (Lenin, c.33, s.315)

Bununla da kalmıyor. Çok daha ciddi sorunlar ortaya çıkıyor. Yürükoğlu Yoldaş *Sosyalizm ve Demokrasi* yazısında bu tehlikeyi şöyle işaret etmişti:

"Komünizmin üst aşamasına geçildiği ana dek olan sosyalizm dedikleri aşamada sınıflar vardır. Sınıflar ve sınıf kavgası var ise ve sen demokratik olanakları sağlamıyorsan, sınıf kavgası var olan örgütler içinde geçecektir. Siyasal olarak varolan örgüt komünist partisidir. Sosyalizmi kuralım derken komünist partisini dejenerer edebiliriz. ... Sınıflar varsa, sınıf kavgası varsa, bu mutlaka siyasal arenaya yansımaktır. Tek bir parti varsa o da komünist partisise tüm farklı görüşler, sınıflar kavgası onun içine dalacaktır."

Gerçekten de Sovyetler'e bu oluyor. Önerilerini tıkanık bulan Menşevikler ve SR'ler her delikten sızmaya başlıyorlar:

"Kooperatifler daha işten anlayan, ekonomik olarak daha ileri unsurları öne çıkardı. Böylelikle siyasal alanda Menşevikler ve Sosyalist-Devrimcileri ortaya çıkardı. Bu kimyanın bir yasasıdır — *yapabileceğinin hiçbir şey yoktur!*" (Lenin, c.32, s.220) (abç)

Dahası:
"Menşevikler ve Sosyalist-Devrimciler şimdi de 'parti-dışı' maskeyi giymeyi öğrendiler... Parti-dışı konferanslar fetiş olmamalıdır... 'Parti-dışı' adamlar kılığında dolaşan Menşeviklere ve Sosyalist Devrimcilere platform tanyorlarsa zararlıdır." (Lenin, c.32 s.360)

Ve tabii ve en önemlisi bir de *partiye* sızıyorlar.

"1. Son aylarda partimizde sendikalist ve anarşist bir sapma kesin olarak ortaya çıkmıştır. ... 2. Sözkonusu sapma kısmen Partiye eski Menşeviklerin dalmamasından kaynaklanmakta..." (Lenin, c.32, s.245)

10. Kongre'nin ardındaki büyük parti arınmasını da bu açıdan değerlendirmek gerekiyor. Her zaman okuruz: "Arasına partiyi arındırmak gerekir, iyi birşeydir" vb. Ama Sovyetler'de 1921 arınması çok somut bir tehlikeden kaynaklanıyor. Partisiz kalınca bandıra değiştiren onbinlerce Menşevik'in Komünist Partisine dalmış olması.

"Parti arınmasının belirli amaçlarından biri olarak eski Menşeviklerin ayıklanmasına işaret edebilirim. Kanımca 1918 başından sonra Partiye katılan Menşeviklerden yüzde birinden fazlasının bile kalmasına izin verilmemelidir. O zaman bile, kalmasına izin verilenler teker teker ve tekrar tekrar sınanmalıdır." (Lenin, c.33 s.40)

Son olarak, sosyalizm düşmanları kendilerini komünist diye tanıtmadan, açık konuştukları zaman Lenin'in ne denli sevdiğini gösteren "tersten" bir örnekle konuyu kapatalım:

1921-1922 yılları arasında Paris'te *Smena Vekh* isimli bir dergi yayınlanıyor. Önde gelen Kadet'lerin, Kolçak hükümetinde bakanlık yapmış olanların vb. çıkarttığı bu dergi, NEP'le birlikte Sovyet iktidarının kaçınılmaz olarak burjuva devletine dönüşeceği tezini savunarak, Sovyet hükümetini desteklemek gerektiğini söylüyor. Lenin bunun karşısında şöyle bir değerlendirme yapıyor:

"Bu tür şeyleri okumak çok yararlı oluyor. Ve de bu komünist devlet bazı şeyler yazmana izin veriyor, bazısına vermiyor diye değil, sınıf düşmanı tarafından kabaca ve samimiyetle söylenmiş gerçekten bir sınıf gerçeği olarak yazılmıştır.

(...)

"Bu çok yararlıdır ve bence bunu akılda tutmak gerekir. *Smena Vekh*, adamlarının bu çizgede yazmaları, bizim açımızdan kimilerinin neredeyse Komünist diye geçinmesinden iyidir." (Lenin, c.33 s.286-87)

Tabii ki günün koşullarında *Smena Vekh*'i Rusya'da legal çıkartmak mümkün olmuyor. Ama okuduğumuz alıntıdan Lenin'in keşke mümkün olsa diyeceğini pekala düşünebiliriz. Çünkü Lenin de biliyordu ki, "*Smena Vekh*" olayı Paris'teki bir-iki emigre ile sınırlı değildi:

"*Smena Vekh* yandaşları binlerce, onbinlerce burjuvanın, ya da işlevi Yeni Ekonomik Politika'mızı işletmek olan Sovyet görevlilerinin duygularını dile getirmektedir. Gerçek ve esas tehlike budur." (Lenin, c.33 s.287)

Ortalıkta gözükmeyen düşman gerçekte yoktur diye düşünmek büyük bir saflık olur.

Lenin yaşasaydı Sovyetler'de yeniden partilerin kurulmasına izin verilir miydi, verilmez miydi bilemiyoruz. Köprülerin altından çok su akmış, hem de kanla beslenmiş sular. Ama şunu kesinlikle söyleyebiliriz: Lenin'in düşlediği teorik modelde de, gönlünde de, olabildiği ölçüde pratiğinde de çok partili Sovyet demokrasisi vardır. Ve yine şunu kesinlikle söyleyebiliriz: Bize de engel olunmazsa, sınıf savaşını verirse Türkiye'de kuracağımız sosyalizmde, devletin düzenine karşı çıkmayan partilere izin verilecektir. Gelebiliyorlarsa iktidara da gelebileceklerdir.

Sınıfları kaldırmadan, sınıf partileri yasaklayarak sınıf savaşını kaldırmış olmuyorsak, bu sınıf savaşının demokratik biçimler altında yürütmesi "daha açık, daha namuslu, daha geniş" yürütmesi, tam da *sınıfları ortadan kaldırmayı hızlandıracak, kolaylaştıracaktır*. Leninizm bunu öğretiyor.